

TIP FAKÜLTESİNİN MEŞRUTİYET YILLARI TARİHİNE DAİR

Ord. Prof. Dr. A. SÜHEYL ÜNVER
İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Enstitüsü Müdürü

HAYDARPAŞA'DA TIBBİYE BİNASININ İNŞASI

Haydarpaşa'da Mektebi Tıbbiye-i Askeriye olmak üzere yapılan büyük binanın inşasına 1310 (1894) de başlanmıştır¹.

Yeni binasının İstanbul'dan deniz aşırı bir yerde inşasına sebep, mümkün mertebe İstanbul'dan mektebi uzaklaştırmaktır. Fakat bu muazzam binanın yapılışı dokuz sene sürmüş, bu arzu kısa bir zamanda tahakkuk etmemiştir.

Yeni binanın inşasına sebep ne olursa olsun, mektep idaresi tedrisatın tekemmülünü de dikkat nazarına almış ve 1314 (1898) de Almanya'dan Dr. Rieder ile Dr. Daykeyi mektepte islâhat yaptırmak üzere dâvet ettirmiştir. Dr. Rieder mektepte umumi islâhat icrasına intizaren ilk iş olmak üzere bir "Tatbikatı Tıbbiye-i Askeriye Hastanesi" açmağa karar verdi. Bunun şehirden uzak bir mesafede olmasını istemiyerek, saray içinde Gülhane Rüşdiye-i Askeriyesi binasını tercih etti ve klinikleri orada kurdu.

Rieder, Paşa ve muallim ünvaniyle Gülhane tatbikat mektebi müdür ve muallimi, mektebi Tıbbiye Müfettişi idi. Tıbbiyenin programını da tadil ve islâha memur edildi. Lâkin bu program Haydarpaşa'daki bina bitince tatbik mevkiine konacaktı. Nitekim 1319 da tatbik başladı, meşrutiyet ilânına kadar sürdü.

Şimdi Haydarpaşa binasına rücu edelim:

Haydarpaşa'da Mimar Valori² ile Mimar Darinko'nun plânları üzerine 9 senede inşa edilen bu bina, büyük bir bahçenin etrafında

¹ Galib Ata. Tıp Fakültesi 1341, s. 129.

² Galata'daki Osmanlı Bankası, Eminönü Osmanlı Bankası şubesi, Duyunu umumiye (şimdi İstanbul Erkek Lisesi) binaları bu zatındır. Bütün bu binalarıyla İstanbul'u çirkinleştirmiştir. Binalarında hiçbir güzellik hiçbir kullanışlılık yoktur. Haydarpaşa'da yaptığı o berbad binanın yarısı geniş koridorlardır. Hele giriş pek kıymet vermiş kapıları bina damlariyle beraber yapmıştır. Birgün İstanbul'u güzelleştirmek bahis mevzuu olursa onun yaptığı binaları yıkmak icabedecektir.

dört dılı'dan ibârettir. Orta bahçenin genişliği 94, uzunluğu 188 arşındır. Dılı'larından biri Marmara'ya ona muvazî ikinci tarafı Çamlıca'ya, yan dılı'lar da Selimiye kışlasıyla Haydarpaşa askerî hastanesine bakar.

Tıbbiye binasının Marmara'ya nâzır olan cephesi ceman 340 arşın tulünde, biri merkezde ikisi yan taraflarda olmak üzere 3 binadan ibarettir. Bu tarafta 5 kat vardır. 41 arşın yüksekliktedir. Bu cephede elli büyük ve on küçük salon vardır. Asıl binadan başka 3 de pavyon yapılmış ve her birinin üzerine ikişer sakil kule katılmıştır. Ortadaki kısım 50 arşın uzunlukta 43 arşın genişlikte ve dört kat üzerine 48 arşın irtifaındadır. Fakültenin deniz tarafındaki medhali bu ortadaki kısımdadır. Üçüncü kat salonu cami olarak tezyin edilmiştir. Kulelerinde dört taraflı iki saat vardır. Uçlarında da ikişer kule olduğundan denizden 6 kule görülür. Yan kısımlarda, geniş ve uzun koridorlarla birbirine bağlıdır. Selimiye kışlası tarafında matbah ve buna mülhak kısımlar vardı. Bu matbah dairesi bilâhare mükemmel bir teşrihaneye çevrilmiştir. Haydarpaşa hastanesine tesadüf eden cephedeki Askerî Tıbbiyenin matbahı olarak kalmıştır. Burası da önce çamaşırhane olarak yapılmıştı. Yedi kubbeli büyükçe hamam da bu taraftadır.

Çamlıca'ya nazır kara cephesi deniz tarafından biraz daha kısa 320 arşındır. Bu cephede beş kısım vardır. Birbirine yalnız koridorlarla bağlıdır. Orta kısım biraz daha büyüktür ve 4 kattır.

Cephe somakidir ve Hereke taşlarından 20 sütun ve başlıklarla süslüdür. Bu beş kısmın üzerleri kubbelidir. Buradan girilince demir ve çok geniş bir merdivenle ikinci kata çıkılır.

Askerî Tıbbiye mektebi olarak inşa edilen bu bina Meşrutiyetten sonra fakülte ittihaz edilince ikiye bölünmek zaruretinde kalmıştır. Yarısı Askerî Tıbbiyenin yatılı kısmına, yarısı da fakültenin nazarî dershanelerine, lâboratuvarlarına ve idare kısımlarına, kısmen talebe ikâmetine hattâ 4-5 kliniğe tahsis edilmiştir. Bu büyük binanın heyeti umumiyesi 24,446 arşın mürabaındadır.

Bu merkez binanın Çamlıca'ya nazır kara cephesinin karşısında ve 75 metre uzağında kliniklerin bir kısmı yapılmıştır. Burada inşa edilmiş 3 pavyon ile ortada ahşap bir poliklinik yeri vardı. Matbah da ona bitişik idi.

Kliniklerin her biri ikişer kattır. Bunlar yetişmediğindendir ki ufak kliniklerden tedavi kliniği, bevliye ve nisaiye, hattâ dahiliye, akliye, asabiye klinikleri merkez binada, vilâdiye seririyatı da daima Kadirga'da Mektebi Tıbbiye-i Mülkiye olan Menemenli Mustafa Paşa konağı bahçesinde kurulan ahşap klinik barakalarında kalmıştı. Talebe bu kliniğin Haydarpaşa'daki Tıp Fakültesine nakline kadar, haftada muayyen günlerde gider, vilâdiye dersini ve tecrübe hayvanlarının beslenebilmesi hasebiyle, umumi Farmakodinami dersini burada görürdü.

Eczacı ve Dişçi mektepleri esasen Tıp Fakültesine bağlı idi. Onlar Kadirga'da Mektebi Tıbbiye-i Mülkiye binasında kalmışlardı. Bilâhare Eczacı ve Dişçi mektepleri Bayezid'de umumi kütüphaneye bitişik ve meydana nazır eski (Misafirhane-i Askerî) binasına nakledilmiştir.

Operatör Cemil Topuzlu Paşa hâtıratında Haydarpaşa'daki binanın inşası hakkında diyor ki:³ (...Abdülhamid II, o zamanki tâbiri ile "Efkârı ahraranelerinden dolayı bu iki mektep, bahusus Tıbbiye-i Askeriye talebesinden çok çekinir ve âdeta ürkerdi. İşte bundan dolayı her iki mektebi gayet sıkı, âdeta askerî bir disiplin altında bulundururdu. Nezaret ve müdüriyetlerine de doktorları değil, ciheti askeriyede gayet emin olduğu kimseleri koyardı. . . Ben o zaman, Hünkâra Mektebi Tıbbiye-i Askeriyenin birçok eksiklerinden ve hastahanelerin kifayetsizliğinden bahsederdim.

...Yine birgün padişahın yüzündeki tebessümden cesaret alarak yavaş yavaş "Mektebi Tıbbiye-i Askeriyyenin mevkii itibariyle fena bir yerde olduğunu söyledim. Gülhane kışlasının darlığını, şimendüfer istasyonuna yakınlığından dolayı gürültünün bitip tükenmediğini ve bahusus hastahanedeki levazımın pek noksan olduğunu anlattım.

Abdülhamid II: —Mektebi Tıbbiyeniz hakkında söylediğiniz şeyler çok nazarı dikkatimi celbetti. Yarın selâmlık resminden sonra Serasker Rıza Paşa ile bu husus için görüşeceğim. Size mükemmel bir Mektebi Tıbbiye yaptırmağı vaadediyorum, dedi.

...Fihakika birkaç gün sonra selâmlık resminde Serasker Rıza Paşa'yı gördüm. Bana: —Şevketmaâb . . .şehir haricinde bir Mektebi

³ Dr. Cemil Topuzlu, 80 Yıllık Hatıralarım. İstanbul. 1951.

Tıbbiye-i Askeriyye yapılmasını irade buyurdular. İşî mimar Valori'ye havale ettim. Binanın plânları yakında hazırlanacak. Sana da gösteririm, dedi.

Ben binanın şehir haricinde yapılmasındaki hikmeti sordum. Serasker Rıza Paşa: —A oğlum, fikri hümâyunu; sen benden daha iyi bilirsin, cevabını verdi.

Serasker Rıza paşa, Mektebi Tıbbiye binasının şehir haricinde yaptırılacağını bildirmek ve bunun sebebini sorduğum zaman da “Hünkârın fikrini sen benden daha iyi bilirsin” demekle Abdülhamid'in bundan böyle Askerî Tıbbiye talebesinin şehir içinde bulunmasına taraftar olmadığını zımmen anlatmak istiyordu.

Padişahın fikri, isabetsiz bir düşünmeden başka bir şey değildi. Tıbbiye talebesinin sur haricine çıkmasıyla hürriyete ne faide gelirdi ne de zarar.

Aradan uzun bir zaman geçti. Serasker Rıza Paşa yapılacağını söylediği mektep binasından artık hiç bahsetmiyordu. Mesmuatıma nazaran Serasker Paşa irade-i seniyye mucibince tıbbiye mektebinin Edirnekapı'sında ve sur haricinde inşasını hünkâra arzemiş. Abdülhamid ise binanın deniz aşırı bir yerde, mümkün ise Haydarpaşa taraflarında yapılmasını tercih eylemiş.

İşte, bu suretle şimdi Haydarpaşa lisesi olan muazzam bina inşa olundu. İnşaat bedeli 450,000 altın tutmuştu. Büyük bir meblâğ harcanmış, kocaman bir tıp mektebi yapılmış, lâkin bu husus için hiçbir doktorun rey ve mütalâası alınmamıştı.

Tıbbiye mektebinin inşaatı bitince, sıra karşı tarafta yapılacak olan hastahanelere gelmişti. Serasker Rıza Paşa bunları da Tıbbiye muallimlerine haber vermeden, yine onların fikirlerini almadan yaptırmak istedi.

Hastahanelerin birer kışladan farksız olacağını düşündüm... Nihayet, meseleye müdahale etmeğe karar verdim. Müspet bir neticeye varabilmek için bir Cuma selâmlığı resminden sonra işi kurcamağı tasarladım.

Birgün selâmlık resminden sonra sertabip... Müşir Dr. İsmet Paşa ile konuşurken lâfi tıbbiye mektebine ve hastahanelere getirdim:

— Paşa hazretleri, dedim. Haydarpaşa'da biz Tıbbiye muallimlerine haber verilmeden Tıbbiye-i Askeriye binası yapıldı. Birkaç gün evvel o binayı gezdim. Bir de ne göreyim? Tıbbiye mektebi

değil koskoca bir kışla inşa etmişler. Şimdi yine hiçbir doktorun reyî ve mütalâası sorulmadan hastahane pavyonları yapmağa başlıyorlar. Onların da kışladan farkı olmayacak. Dünyanın hiçbir tarafında böyle bir garabete rastlamak mümkün değildir. Sizin de fikrime iştirak edeceğinizi düşünüyorum. Keyfiyeti münasib bir zamanda zâtî şahaneyeye bildirmenizi rica ederim, dedim. O da hay hay cevabını verdi.

Ertesi hafta, Cuma selâmlığı esnasında Müşir İsmet Paşa'nın yanına gittim. Sertabip beni görür görmez :

— Efendimize söylediklerinizi aynen arzettim. Sizin mütalâanıza aynen iştirak eylediğimi de ilâve etmeyi unutmadım. Hünkâr :

— Cemil Paşa'nın hakkı var. İştittiğime nazaran hastahanelerin en mükemmeli, Almanya'da bulunanlar imiş. Cemil Paşa'nın çok meşgul olmasına nazaran inşaata verecek vakti yoktur. Binaenaleyh hastahanelere nezaret etmek hususunda, Rieder Paşa'ya (Gülhane Tatbikatı Askeriyye mektebinde muallim olan doktorlardan biri) havale eyledim, buyurdular. Ben de irade-i seniyyeyi derhal Serasker Rıza Paşa'ya tebliğ eyledim, dedi.

Böylece Dr. Rieder Paşa'nın nezareti altında bir, iki pavyon yaptırılmağa başlandı. Fakat zavallı Rieder Paşa'nın başına gelenleri sormayın. Biçarenin binaları teftiş ve tetkik ederken ayağı kaydı. Tâ ikinci kattan yere yuvarlandı. Beli kırıldı... Hastahanelerin inşaatı, bir türlü bitmek bilmiyor ve böylece seneler geçiyordu).

Cemil Paşa'nın hâtırasını burada başka mütalâalar dermeyan için kesiyorum. Bu esnada Tıbbiye-i Askeriye talebesinin hürriyet perverane hareketleri vasıtasıyla takibat ve taharriyat yapılması, bazı şüpheler etrafında yürünmesi üzerine mektebin süratle Haydarpaşa tarafına nakli iradesi çıkıyor. Daha klinikler bitmemiştir. Cemil Paşa'nın ders verip ameliyat yapacağı cerrahi kliniği mevcut değildir. Fakat bu irade üzerine derhal pek kısa bir zamanda Haydarpaşa'ya bu bitmemiş binaya geçilmiştir. İnşaatın mütebakisine para da yetmiyor. Askerî idare yaptıramayız diyor. Cemil Paşa'nın sarayda Sertabip İsmet Paşa vasıtasıyla yaptığı sıkı bir temenniden sonra, yeni bir pavyon yapılmasına derhal başlanmak isteniyor, para da bulunuyor. Lâkin bunun da Paşa uzaması ve belki yarıda kalmasını düşünerek birkaç aya kadar bitmesi muhtemel olan bir binada bu tadilâtı yaptırarak oraya geçmeğe karar veriliyor. Bunu

tâcil eden sebeplerden biri yine operatörü bulunduğu Zeynep Kâmil hastahanesine ameliyat yapılması için irade ile gönderilen bir kadını, orada yatırmak mecburiyetinin padişahın hoşuna gitmemesi keyfiyetidir. Rieder Paşa'nın tamamlatmağa muvaffak olamadığı 4 duvardan ibaret bir pavyonu tamir ederek yeni bir ameliyathane ve anfi, lâboratuvarlar, hasta salon ve odaları yapılıyor. İlk defa böyle resmî bir binaya kalorifer tesisatı ve asansör konuyor. Röntgen ve saire gibi birçok âletler getiriliyor. Hakikaten mükemmel bir cerrahi kliniği vücuda gelmiştir. Diğer pavyonlar maalesef bitirilememiş, henüz bitmemiş olan iki pavyon da şöylece tamir edilerek diğer klinikler için hocalar arasında taksim edilmiştir. Bu vaziyet meşrutiyetin ilânına kadar devam etmiştir.

MÜLKİYE TIBBİYESİNİN
TIP FAKÜLTESİ ÜNVANINI ALMASI, ASKERÎ TIBBİYE İLE
BİRLEŞMESİ HÂDİSELERİ

Tıp Fakültesinin Meşrutiyet ilânından sonra teşkili hakkında Operatör Cemil Paşa (General Cemil Topuzlu) hâtıratında şunları yazıyor: İkinci defa Fakülte ünvanı alan Tıbbiyede reislikte bulunması ve teşkil ânında fiilî bir rol oynaması dolayısıyla sözlerinin kıymeti vardır :

“Birgün bana Süleyman Numan ve Âsaf Derviş Paşalar gelerek: —Görüyorsun ya, âlem yine ol âlem devran yine ol devran. Bütün islâhat teşebbüslerimiz suya düştü. Biz biliyorsun ki Mektebi Tıbbiye-i Mülkiye’de de muallimiz. Sen de oranın Seririyatı Hariciye muallimliğini kabul et. Dün Maarif nazırını (ya Ekrem Bey yahut Hakkı Bey) gördük. O da fikrimizi tasvip etti. Madem ki Mektebi Tıbbiye-i Askeriyyeyi islâh edemedik. Tıbbiye-i Mülkiye’yi fakülte haline koyalım, hep beraber çalışalım, dediler. Teklifi kabul ettim.

Birkaç gün sonra Kadirga’ya gittim. Lâkin orasının hali de büsbütün perişandı. Süleyman Numan Paşa’ya: —Burada nasıl çalışacağız, dedim. —Sen sabırlı ol. Şimdi Maarif nazırının yanından geliyorum. Bize istediğimiz gibi bir kadro yapmak salâhiyetini verdi. Ayrıca tahsisat alacağımızı söyledi. Gelecek sene bütçesine konacak para ile fakülte ve hastahane binaları yaptıracağını da vaadetti. Haydi işe başlayalım, cevabını verdi.

O gün Süleyman Numan, Ziya Nuri, Âsaf Derviş ve birkaç muallim arkadaşımızla toplandık. Evvelâ ben söz aldım: —Mektebi Tıbbiye-i Askeriyyeyi, Meşrutiyetin ilânı üzerine islâh edip fakülte haline koymak istedik. Lâkin muvaffak olamadık. Arzu ederseniz Tıbbiye-i Mülkiyenin adını değiştirelim. Avrupa'da olduğu gibi Fakülte ünvanını verelim. Muntazam bir kadro yapalım. Ayrıca bir eczacı, bir dişçi mektebi ile bir de doğumevi tesis edelim, dedim ve nâzırın vaadini anlattım.

Süleyman Numan Paşa:

— Fikrinize iştirak ediyorum. Yalnız fakülte kelimesine taraftar değilim. Tıp medresesi tâbirini kullanalım, muallim yerine müderris diyelim, sözlerini söyledi.

Ekseriyet benim fikrimi tasvip etti. Müdüriyet, nezaret ünvanlarını lâğv ve Avrupa'da olduğu gibi Doyenlik (şimdiki dekanlık), tâbirini ihdas ettik. Gürültüsüzce bir kadro yaptık. Birkaç kişi açıkta kaldı. Bunlardan biri Seririyatı Hariciye ve Doğumevi Muallimi Doktor Mustafa Münif Paşa idi. Onu da Eczacı Mektebi Müdürlüğüne getirdik. Arkadaşlar beni Doyen seçtiler. Nezaret bütün bu icraatımızı muvafık gördü. Böylece memleketimizde 1908 senesinin ilk teşrininde Tıp Fakültesi (yeniden) kurulmuş oldu.

Fakat Mektebi Tıbbiye-i Askeriyyedeki muallimler de küplere bindiler. Çünkü Fakültenin kurulmasıyla hepsi büsbütün açıkta kalacaklarını zannediyorlardı. Nihayet hükümet keşmekeşe nihayet verdi.

1909 senesi Haziran veya Temmuz aylarında maliye nazırı Cavit Bey bütçe müzakere edilirken bir emrivaki yaptı. Tevhidden bahsedilmeden Mektebi Tıbbiye-i Askeriyyenin tahsisatını Tıp Fakültesine geçirdi. Bu suretle Mektebi Tıbbiye-i Askeriyye, bilfiil Tıp Fakültesine ilhak edilmiş oldu. Vaziyetin mebuslar bile farkına varamadılar. Lâkin muallim kadrosu yeniden bir türlü tanzim edilemiyordu. Münakaşalar tekrar matbuata aksetmişti.

Maarif Nazırı (o zaman dalgınlığıyla meşhur olan Emrullah Efendi) beni çağırdı, gittim şunları söyledi:

— A canım, mekteplerinizin hâli ne olacak. Tıbbiye-i Mülkiye Fakülte oldu. Meclisi Mebusandan gelen bütçe kanunu ile fiilen Tıbbiye-i Askeriyye de kalmadı. Onun tahsisatı da Maarif nezaretine geçti. Lâkin muallimlerin dırdırı bitmedi. Eğer bu hal devam ederse

(ben de eskisi gibi yani Abdülhamid zamanında olduğu veçhile). başınıza sivil bir adam getireceğim. Muallim kadrosunu da bizzat ben yapacağım. Dün Harbiye Nazırı Paşa ile görüştüm. Nazır, kadronun bir heyet tarafından tanzimini teklif etti. Ve topçu livası Hasan Rıza Paşa'yı ileri sürdü. Ben de Fakülte Doyen'i olduğunuz için sizi seçtim. Her ikiniz dâvayı hallediniz.

Ertesi gün Hasan Rıza Paşa Haydarpaşa'daki mektebe geldi Diğer muallim arkadaşlarla beraber ictima ve dijon Tıp Fakültesinin kadrosunu esas ittihaz ettik. 27 muallim kürsüsünü kâfi gördük. Hatıra gönüle bakmadan en sevgili arkadaşlarımızı bile açıkta bıraktık. En muktedir olanlarını yerlerinde alakoyduk. Hariçten de Cenevre'de bulunan Âkil Muhtar'ı, Hicaz'da bulunan Hamdi Suad'ı ve Baytar Binbaşısı İsmail Hakkı Bey'i aldık.

Âkil Muhtar'ın, diplomasının buradan musaddak olmasına ve muavinlik yapmadan muallim tâyin edilmesine itiraz ettiler. İsmail Hakkı Bey'e de (Doktor değildir, Baytardır) özrünü buldular. Hamdi Suad'a da ilmen kusur bulamayınca hiç Kolağası Tıbbiyeye hoca olur mu? dediler. Lâkin tedrisata başladık. Avrupa kliniklerinde olduğu gibi, birçok bel kemiği hastalıklarında, kırık ve çıkıklarda husule gelen arızaları tedavi edecek bir mütahassıs aradım, bulamadım. O esnada İsveç usulü tıbbî masaj ve jimnastik yapmak için Selim Sırrı Bey namında bir zâtın kompetan olduğunu öğrendim. Kendisini hemen mektebe dâvet ettim. Onu da mütahassıs ünvaniyle kadroya aldım. Kendisine bir de konferans verdirdim. Yine kıyametler koptu. Lâkin Selim Sırrı Bey'in muvaffak olduğunu görünce sustular. Ama ben Doyenlikten çekilince ona da gayri mahdud müddetle mezuniyet verdiler.

Muallim maaşlarını 2000 ve 3000 kuruş olarak tesbit etmiştik. Muallim muavinliklerine de ileride muktedirlerini yetiştirmek maksadiyle kimseyi tâyin etmemiştik. Bu suretle maaşlardan tasarruf edilen 60,000 altunu Haydarpaşa'da hastahane, teşrihane ve lâboratuvar yapılmasına harcamayı kararlaştırmıştık. Komisyonumuz tarafından yazılan mazbatayı Maarif ve Harbiye nezaretlerine yolladık, tasdik olundu ve derhal işe başladık. Ben Doyen olduğum halde Tıbbiye-i Askeriyyenin ilhakından sonra istifa ettim. Arkadaşlardan biri Doyen tâbirine itiraz ile Fakülte reisi denmesini ileri sürdü. Bu teklifi muvafık gördüler. Sonra beni yeniden Fakülte Reisi seçtiler.

Ertesi içtimada evvelce komisyonumuz tarafından verilen maaş kadrosunun tasdikli sureti geldi. 2000 kuruşluk muallimler yine fer-yadı verdiler. Levazım alınmasından, yahut dışçı mektebinin tesi-sinden vazgeçilerek aylıklarının 3000 kuruşa iblâğını istediler. Bu yüzden dışçı mektebinin kadrosunu tasdik etmediler. Aynı zamanda Maarif Nazırı Emrullah Efendi'nin acele beklediği Tıp Fakültesi bütçesini müzakereye koymadılar.

Maarif Nazırı, beni telefonla sıkıştırdı. Bütçenin gelmesi için 24 saat müsaade verdi. Müşkül vaziyette olduğumu anlattım.

— Ne yaparsan yap, bütçeyi yolla dedi.

O akşam Sultan Mahmud civarında olan evime eski asistan-larımdan Halid Şazi Bey'i dâvet ettim. Beraberce dışçı mektebi için altı muallimle bir müdür birkaç asistanlı bir kadro yaptık. Bütçe mazbatasında salâhiyetim olmadığı için, dışçı mektebinin tesisinden bahseylemedim. Yalnız maaşları ara yere sıkıştırdım. Ertesi sabah Maarif Nazırı Emrullah Efendi'ye gittim. Ona meseleyi anlattım. Elimden güle güle mazbatayı aldı. Az sonra Mebusan Meclisinden Tıp Fakültesinin bütçesini çıkarttı. Böylece Dışçı Mektebi, adı söy-lenmeden fiilen kurulmuş oldu.

Memlekete, bu suretle bir irfan müessesesi kazandırmış bulun-duruyordum. Ancak ileride tenkitlere maruz kalmamak için, işin kurnazlık tarafını, kendisinin yaptığını söylemesini Maarif Nazırından rica etmişim. Emrullah Efendi merhum:

— Paşa, dışçılık sanatının memleketimizde ne kadar geri ol-duğunu, dışçılığın hali hazırda kimlerin (berberlerin) elinde bulun-duğunu biliyorum. Sen merak etme, bütün mesuliyet benimdir, demişti.

Hakikaten bilâhare kendisine müracaat eden arkadaşlarımıza, aramızdaki ihtilâfı tetkik ettiğini, bütçemiz nezarete gelince dışçı mektebine ait tahsisatı bizzat kendi kalemiyle yazdığını söylemişti. Nazır 2000 kuruşluk hocaların maaşlarına gelecek sene zam yapa-cağını da vaad etmişti. Mesele bu suretle kapanır gibi olmuştu...

Kadirga'da tesis ettiğimiz Tıp Fakültesi Haydarpaşa'daki binaya taşındı. Yani her iki tıbbiye mektebi birleşti. Binada birçok inşaat ve tadilat ile beraber, karşıdaki yere de yeniden hastahane pavyon-ları yapmak icabediyordu.

Fakültenin oda, salon tavanları çok yüksekti. Soba ile ısınmıyorlardı. Kalorifer yaptırıldı ki bu resmî bir dairede ilk defa vücade getirilen bir tesisattır. Aynı zamanda Avrupa'da bile misline nadir tesadüf edilen bir teşrihane ile mükemmel lâboratuvarlar tesis ettirdim. Avrupa'dan birçok levazım ve 200 mikroskop getirttim. . . Bu esnada meşrutiyetin ilânından evvel bana tahsis olunan seririyatı hariciye için hiçbir noksanı bulunmadığından dolayı, beş para sarfetmedim. Bu suretle diğer seririyatın eksiklerini tamamlamak imkânını buldum. Yeniden bir pavyon inşasına da başlattım. Bu tamamlanıncaya kadar, mektebin üst katında sekiz, onar yataklı küçük küçük hastahaneler açtım. Böylece yatak adedini 250 ye çıkarttım. Yaptığım program mucibince bu 800 e balığ olacaktı. Tıp Fakültesi, o zamana kadar içinde öten kuş olmayan güzel bir kafese benziyordu. Fakat bu suretle bütün noksanlar hemen hemen tamamlanmış, fakülte Avrupa'dakiler ile bir seviyeye gelmişti.

O zaman Fakülte müdürlüğüne —dahiliye müdürü değil— getirilen Dr. Adnan bize Tıp Fakültesinin tesisi zamanına ait olmak üzere şunları nakletti ⁴:

“— Birgün Süleyman Numan Paşa'nın, talebenin üzerine alındığı (Enfekt) kelimesi üzerine mülkiye tıbbiye talebesi bir gürültü ve Süleyman Numan Paşa'ya ağır muamele yaptılar. O zaman Cemil Paşa Tıp Fakültesi Reisi idi. Talebe Süleyman Numan'ın dersine girmediler. Cemil Paşa talebeyi zorladı. Cereyanın önüne geçemedi. O zaman Babanzâde İsmail Hakkı Bey Maarif nazırı oldu. Bu baktı ki talebe kısmen haklıdır. Talebeye kısmen hak verince Cemil Paşa istifa etti. Cemil Paşa zamanında Arnavut Mustafa Bey namında bir idare müdürü vardı. Cemil Paşa istifa edince hocalar toplanıp Besim Ömer Paşa'yı reis yaptılar. Fakat maarif nazırı bu işin yalnız reis tarafından idare olunmasının tarafdarı olmadı. Meselâ parayı o idare etsin. Her şeyi o yapsın. Anlamıyordu. Bunun üzerine, iyi tanırdı, beni çağırıldı. Seni Tıp Fakültesine Dahiliye Müdürü değil, doğrudan müdür yapacağım. Salâhiyeti sana vereceğim. Âmiri itâ sensin dedi. Reis bir mümessil gibi kaldı.

2 sene bu vazifede kaldım. Hocalar ilk önce bundan telâşlandılar. Mektebe diktatör geldi, sandılar. Sonra anladılar ki ben hoca-

⁴ 5 Teşrinisanî 1942 de Üniversite Kütüphanesine naklettiler.

lara karşı gelen bir adam değilim. Meclise aldılar. Âdeta orada mazbata muharriri gibi idim.

Cemil Paşa bu fakülteyi kurmuştu. Onun kurduğunu bozmamak için uğraştım. Asistanlara bir gazino yaptım. Orasını alafranga sofraya ve çiçeklerle düzelttim. Ben de gider onlarla yemek yerdim. Türkiye’de asistanlık hayatı o zaman teessüs etti.

Cemil Paşa reis ve hoca iken hocaların imzası için defter koymuştu. İlk yaptığım iş, bunu kaldırmak oldu. Devam etmeyenler vardı. Fakat onu da kendim teftiş ederdim.

Bazan hocalardan kistelyevm yapardım. Gece gider teftiş ederdim. Hele bir gece kliniklerden birisine pencereden girdim. Nöbetçi ve hastabakıcı uyuyordu. Ondan sonra kimse uyumadı.

İki sene sonra bu vazifeden çekildim. Düşündüm ki vaziyetim gayri tabiidir. Tıp Fakültesinin bir müdürle idaresini muvafık görmedim. Bir talimatname yaptım (eski Maarif Nezareti arşivinde aramalı). O zaman fakülte reisi Ziya Nuri Paşa idi. Âmiri itâ olarak kuvvet reisde olmalıdır. Reis yanında müdür olamayacağından şeflerden birinin kâtibi umumi olmasını söyledim. Buraya da Server Kâmil Bey’i tavsiye ettim. O zaman Maarif Nazırı Şükrü Bey’di. Bu talimatnameyi verdim ve çekiliyorum dedim. Sen kâtibi umumi olacaksın zannediyordum dedi. Ben âmirdim, nasıl olur da maiyyete girerim dedim, çekildim. Hocalığım bittabi devam etti.”

Cemil Paşa’nın nakline göre: Tıp Fakültesi riyasetinden istifa ettikten sonra yaptırılmağa daha evvel başlanmış olan hastahane pavyonunun inşaatı durdurulmuş ve mektep de nakledilmemiştir.

Az sonra fakülte nizamnamesi değiştirilmiş, yeniden muallim muavinlikleri (şimdiki doçentlik) ihdas olundu. Herkese de müderrislik pâyesi verildi. 1924 senesinde müderris Dr. Neşet Ömer Fakülte reisi olunca mektebin yeniden İstanbul’a naklinden sarfı nazar edildi. O senelerden beri temeli atılmış bir halde kalan hastahane pavyonları inşaatının devamını temin etti. Bazı islâhat yaptı.

MEŞRUTİYET İLÂNINDAN SONRA TIBBİYE VE TIP FAKÜLTESİ HAYDARPAŞA’DA

Tıbbiye binasının Haydarpaşa’da kuruluşu senelere mal olmuştur. Tıbbiye-i Askeriye Meşrutiyetten evvel buraya, daha bina tamamlanmadan alalacele naklolunmuştu. Noksanlar pek çoktu.

Bazı kısımlar, Cemil Paşa gibi nüfuzu olan muallimlerin klinikleri yapıyordu. Rieder Paşa'nın plânı tahakkuk ettirilmemiştir. Eğer bu tahakkuk etseydi, buraya nakline kadar ilişik bir vaziyette olan Tıbbiyeyi İstanbul'a nakletmek kabil olamayacaktı. Haydarpaşa'da Tıp Fakültesinin kliniklerinin yalnız tramvay caddesinin soluna tesadüf eden ve tıbbiye mektebinin daha karşısına rastlayan yerde ancak iki bina bitmiş bulunuyordu.

Yapılanlar kliniklerin onda birini teşkil ediyordu. Klinikler kısmına bir plânla başlanmış, bunların tanzimini ve yapılmasını Rieder Paşa üzerine almıştı. Bu kısım belki bitebilirdi. Bu inşaata nezaret eden Rieder Paşa'nın yapılan binaların kalasları üzerinden yere düşmesi ve bu sebeple uzun müddet faaliyette bulunamaması bunları yüz üstü bıraktı. İşte bu yüz üstü kalan inşaatın devam edemediği sıralarda Tıbbiye Haydarpaşa'ya geçiyor. Bir müddet sonra Hürriyet de ilân ediliyor.

Haydarpaşa'daki Tıbbiyenin bu zamanki tarihine ait yine Cemil Paşa'nın hâtıralarına müracaat edelim. Diyör ki:

— 1908 Temmuzunun 24 ncü günü mektepte bütün muallim ve muavin arkadaşlarla toplandık. Mektebin islâhı ve noksanlarının süratle tamamlanması için Harbiye Nezaretine tezkereler yazdık. Abdülhamit, Mekteb-i Tıbbiyei Askeriyyeyi sıkı bir disiplin altında bulundurmak için bizi mekâtibi askeriyye nazırı ve Tophane Müşiri Zeki Paşa'nın idaresine vermişti.

Mektebi Tıbbiye-i Askeriye Nazırlığına, bir doktor yerine, Bahriye ümerasından Ferik Hüsnu Paşa'yı tâyin etmişti. . . Nazır Paşa'ya mektebe gelmemesi için haber yolladık. İyi yürekli bir adam olan Hüsnu Paşa (devam etmedi).

Askerî disipline mugayır ve vazifemiz haricinde olarak, onun yerine muallim Mazhar Paşa'yı nazır seçtik. Derhal arz olunup iradesi çıkarılmak üzere keyfiyeti Harbiye nezaretine bildirdik. Bir iki gün içinde müspet cevap geldi. Daha ileri gittik, hocamız Ferik (Doktor) Hayrettin Paşa'nın Harbiye Nezaretinden, Sıhhiye-i Askeriyye Reisliğine tâyinini istedik (onu da yaptılar).

. . . Harbiye Nezareti, mektebin islâh, tanzim ve levazımının ikmal meselesini de bize bırakmıştı.

Birgün öğleden sonra bütün muallimler büyük salonda toplandık. Birçok münakaşalar neticesinde İstanbul'da iki tıbbiye mekte-

bine lüzum olmadığından bunları bir yerde toplamağa, yeniden bir muallim kadrosu yapmağa ve muntazam bir bütçe tanzimine karar verdik. Hocalar arasında ihtilâflar başgösterdi... O zaman Mektebi Tıbbiye kadrosunda üçü müşir, yirmisi ferik, otuzu liva ve birçoğu kaymakam, miralay olmak üzere 185 askerî muallim vardı. Bunların senevî aldıkları maaş 80,000 altunu geçiyordu... Halbuki yapılmak istenilen kadroda 185 muallim ve muavin yerine Avrupa'nın büyük Tıp Fakültelerinde olduğu gibi, yalnız 27 muallimlik mevkii bulundurmak arzu ediliyordu. İleride münhal olacak muallimliğe, muavin tâyini usuldendi. O esnada bu vazifeyi hakkiyle ifa edecek muktedir muallim muavinleri yoktu. Onun için, bir müddet muavinlik kadrosu da kaldırılıyordu. Bunların yerine asistanlıklar ihdas olunuyordu. Bu suretle muktedir muallim namzedlerinin yetiştirilmesi de düşünülüyordu. Çünkü bu asistanlar imtihanla Avrupa'ya tahsile gönderilecekler, avdetlerinde aralarında yeniden konkur yapılacak, kazananlar muallim muavini olacaklardı.

...Biz ve Süleyman Numan, Ziya Nuri, Âsaf Derviş Paşalar ve saire gibi arkadaşlarla, 27 kişilik muallim kadrosunun aynen tatbikini istiyorduk. Bu suretle maaşlardan 60,000 altunun tasarrufuna imkân hasıl oluyordu. Bu para ile yeniden teşrihhane, lâboratuvar yapılmasını, hastahane noksanlarının giderilmesini öne sürüyorduk (mukabil tarafın itirazları üzerine) aradan çekildim.

Dr. Rıza Tahsin Mir'atı Mektebi Tıbbiye (c. I, s. 114-124) de bu hâdiseyi, buna takaddüm eden vakayii ve sonra Tıp Fakültesinin yeniden tesisi senelerini şöyle yazıyor:

"Meşrutiyet ilânından sonra Mektebi Tıbbiye Nazır vekili Bahriye Birinci Feriki Hüseyin Hüsnü Paşa istifa ediyor. Yerine Tophane ve Umum Mekâtibi Askeriyye nezaretine 29 Temmuz 1324 tarihli emirnamesiyle Teşrih Muallimi Ferik Mazhar Paşa Nazır vekili oluyor.

10 Eylül 1324 de Harbiye Nezaretinden gelen bir emirle Tıbbiye Umumi Mekâtibi Askeriyye Nezaretinden ayrılarak Harbiye Nezaretine bağlanıyor. Mazhar Paşa asil olarak Nazır, Seririyatı Dahiliye muallimi Zoiros Paşa ders nazırı ve ikinci nazır oluyor.

Meşrutiyet ilânından sonra bir müddet tıbbiyede tedrisat ve inzibatta intizamsızlık görülmüştür. Mazhar Paşa çekilince 15 Kânunusani 1324 de Teşrih Muallimi Sanisi Rasim Paşa Tıbbiye Nazırı yapılıyor. Lâkin 31 Mart hâdisesinden önce ve sonra yine hiçbir şey

zapt ve rapt altına alınamıyor. Bu hale bir nihayet vermek üzere Şûrayı Askerî kararıyla Topçu livası Hasan Rıza Paşa'nın reisliği altında bir komisyon kuruluyor.

Bu komisyon yine Askerî Şûra kararıyla âzâ olarak Dr. Viting Paşa, Kaymakam Âsaf Derviş, Binbaşı Ali Galib ve Kolağası Kerim Sebati Beyler seçiliyor.

Tıbbiyenin muallimler meclisi bundan haberdar olunca Harbiye Nezaretinin bu teşebbüsüne itiraz ile kendilerinden de âzâ bulunmasını istiyorlar. Dr. Miralay Besim Ömer, Kaymakam Celâl İsmail ve Esad Neş'ed Beylerin de bulunması münasip görülüyor. Komisyon birçok defalar Harbiye Nezaretinde birkaç defa da Haydarpaşa'daki Askerî Tıbbiyede toplanıyor. Esas itibariyle mülkî ve askerî tıbbiyeleri birleştirmeyi ve askerî tıbbiyenin idaresini Fransa'nın Lyon askerî tıbbiyesi nizamlarına göre tensiki ittifak ile kabul ediliyor.

Halbuki bu sırada Kadirga'da kâin Tıbbiye-i Mülkiye dahi Operatör Cemil Paşa vasıtasıyla Maarif Nezaretine müracaat ederek Tıp Fakültesi adını alıyor. Tıbbiye-i Mülkiyenin Fakülte ismini alması Askerî Tıbbiye muallimlerinin şiddetli itirazlarıyla karşılanmıştır. Askerî ve mülkî tıp tedrisatını birleştirmeğe karar veren komisyona bu babda Maarif Nezaretini de çalışmalarına iştirak ettirmek mecburiyetinde kalıyor.

Harbiye Nezaretinin talep ve iş'arı üzerine Operatör Cemil Paşa Meclisi Maarif âzâsından Hikmet ve Doktor Âkil Muhtar Beyler Maarif Nezaretinin murahhası sıfatiyle komisyona katılıyorlardı.

Bu muhtelit komisyon Askerî ve Mülkî Tıbbiyelerin esas itibariyle birleşmesini kabul ediyorlar.

Âzâdan bir kısmı bu birleşmenin İstanbul'da yapılmasına taraftardır. Neticede Tıp Fakültesinin Haydarpaşa'daki Tıbbiye binasının yarısına taşınmasını ve yarısının da pansiyon olarak askerî tıbbiyeye verilmesini karar altına alıyorlar.

Askerî Tıbbiye için evvelce Dr. Binbaşı İsmail Derviş Bey tarafından tercüme edilen Lyon Askerî Tıbbiye mektebi nizamnamesi bazı ufak tâdillerle kabul olunarak komisyonca tertip edilen kadro ile birlikte Harbiye Nezaretine veriliyor ve 1 Şubat 1325 de irâde çıkıyor.

Her iki mektebin birleştirilmesiyle husule gelen Tıp Fakültesi muallim intihabı meselesi yine o zaman Maarif Nazırı Nail Bey'in

de iştirak ettiği mezkûr tensikat komisyonuna havale olunmuştu. Bilâhare Meclisi Vükelâ kararıyla komisyona Doktor Kaymakam Süleyman Numan Bey, Dr. Kadri Raşid Paşa ve Selânik Belediye hastahanesi Sertabibi Dr. Rifat Bey de alınıyor.

Komisyon âzâsından bazıları hariçten hiçbir ferd alınmamasını ve tercihan Tıbbiye-i Şâhâne hocalarından intihap edilmesi lâzım geldiğini ve rüchan hakları olduğunu ileri sürüyorlar. Lâkin bu fikre iştirak etmeyenler yâni hariçten de hoca olabilecek kabiliyette zevâtın da seçilmesini isteyen taraf ekseriyeti kazanarak bir muallim kadrosu tertip edilmiştir.

Ekalliyetde kalan iki âzâ komisyonun bu kararını şiddetle protesto ettiklerinden o aralık bilumum dairelerde icrasına başlanılan tensikat kanununun Maarif Nezaretine ait tatbikatı meyanında Tıp Fakültesi muallim kadrosunun da yeniden tertibi nezaretçe muvafık görülmüştür.

Tıbbiye-i Şâhâne denen Askerî Tıbbiye ve Kadirga'daki Tıbbiye-i Mülkiye muallimlerinden ve Maarif Nezaretinde tensikata memur zatlardan mürekkep bir heyet evvelce komisyon tarafından yapılan muallim kadrosunu tebdil ve hariçten muallimler kadrosuna alınmış olanlardan bazılarını çıkararak yerlerine Tıbbiye-i Şâhâne zaten muallim olanları soktular.

Evvelce Maarif Nazırı ile tensik komisyonunun tertip ettiği muallim kadrosunun bu surtle değiştirilmesinden pek ziyade muğber olan bir kısım muallimler istifaya kadar varmışlarsa da bazı zevatın arayış bulmaları hasebiyle bir uzlaşma zemini temin edilebilmiştir.

Tensik komisyonu bu kadar kat'î olarak işini bitirmiştir. Askerî Tıbbiye'nin nizamname ve dahilî kadrosu da tertip edilmiş, Tıbbiye Nezareti Müdüriyete tahvil edilmiştir. 31 Ağustos 1325 tarihli irade ile Tıbbiye-i Askeriyyeye ilk müdür olarak Lyon Askerî Tıbbiyesinde tahsilini ikmal eden Tabip Binbaşı Ali Galib, müdür muavinliğine Tıbbiyede muallim muavini Tabip Kolağası Burhaneddin ve dahiye müdüriyetine de tabip Kolağası Rahmi Beyler getirilmiştir.

Tıp Fakültesinin Umuru İdare ve tedrisiyesi Muallimler Meclisi Reisliğine tevdi edilmiş ve bütün reylerle Operatör Cemil Paşa Tıp Fakültesine (Doyen) reis tâyin edilmiştir. Cemil Paşa iki sene kadar Tıp Fakültesinde reis bulduktan sonra kendisinin naklettiği sebeplerle istifa etmiştir. Cemil Paşa'nın bu idaresi fakülteye gerek yeni

inşaat ve gerek icraat dolayısıyla çok faydalı olmuştur. İstifasından sonra idare ve tedris işleri birbirinden ayrılmıştır. Tıp Fakültesi Reisliğine intihabla Besim Ömer Bey (Paşa), İkinci Reisliğine Bahadeddin Şakir Bey getirilmiştir. Bunlar yalnız tedrisat ile meşgul olacaklardır. İdarî kısmını ele almak üzere Tıp Fakültesine salâhiyetli müdür (dahiliye müdürü değil) olarak bizzat o zaman Maarif Nazırı olan Babanzâde İsmail Hakkı Bey tarafına, dahiliye Seririyat şeflerinden buraya tâyin edilen Dr. Adnan Tıp Fakültesinde İdarî birçok islâhat yapmış, 2 sene sonra bu işten kendisinin izah ettiği sebeplerle ayrılmıştır. Tıp Fakültesi Müdürlüğü Umumi kâtipliğe çevrilmiştir. Bir müddet sonra Besim Ömer Bey (Paşa) istifa etmiş, yine muallimler meclisinin intihabiyle Tıp Fakültesi muallimlerinden Ziya Nuri Bey (Paşa) riyâsete gelmiştir.

TIP FAKÜLTESİNİN YENİDEN KURULUŞU

1324 de Meşrutiyet ilân olunca Hürriyetin kazanılması için çetin mücadelelere girişen ve bu uğurda pek çok vefakâr tıbbiyelinin kurban olduğunu gören Askerî Tıbbiye de haklı bir gurur ve onun neticesi galeyanlar görülmüştü. Tedrisat bundan müteessir olmuş ve zabtu rabt da azalmıştı. Lâkin Mülkiye Tıbbiyesi daha az nümayişle iktifa ederek Cemil Paşa'nın hâtıratında görüleceği veçhile (Tıp Fakültesi) ünvanını almıştı.

Halbuki Tıbbiye-i Askeriyye 1263 (1847) den beri bilfiil Tıp Fakültesi makamına kaim olmuş. Yalnız o zamanlar mekteplerimize böyle isimler verilemediği için ismi fakülteye çevrilmemişti. Hele 4 talabenin Viyana'da Tıp Fakültesinde muvaffakiyetle imtihan vermeleri mektebin bu âyarda olduğunu göstermişti. Lâkin Maarif Nezaretinin bu ünvanı yalnız mülkiye tıbbiyesine vererek Tıbbiye-i Askeriyyeyi Fakülte isminden hariçte bırakması Askerî Tıbbiyenin şiddetli itirazına sebep olmuştur⁵.

Askerî İdare, Tıbbiye-i Askeriye Mektebindeki inzibatsızlıktan müteessir olmuş ve Şûrayı Askerî kariyle bu mektebi tensik için bir komisyon teşkil etmişti. Bir erkânıharb livasının riyasetinde Askerî Hekim ve Tıbbiye-i Askeriyyede muallim âzası vardı. Lâkin Tıbbiye-i Askeriyye hocaları bu komisyona itiraz etmişlerdir. Komisyona Tıbbiye-i Askeriyye muallimlerinden üç kişi daha katılmıştır. Mülkî ve

⁵ Galib Ata. Tıp Fakültesi, 1341, s. 139.

Askerî diye bir şehirde ayrı ayrı yerlerde iki tıbbiye mektebi olması tabii görülmiyerek komisyonca yalnız bir tıp mektebinin esasları kabul edilmiş, askerî hekim yetişeceklerin ayrı ve askerî disiplinle idare edilen bir mektepde oturtulmaları ve sivil talebe ile birlikte ders görmeleri kararlaştırılmıştır.

İstanbul'da tıp tedrisatının birleştirilmesi kabul edilince bu mesele ile Maarif Nezareti de alâkadar olmuş ve komisyona 3 âza göndermiştir. Bunlar da birleşmeğe tarafdar olmuşlardır. Tıbbiye-i Mülkiyenin aldığı müstakil fakülte ünvanı bilâhare bu birleştirilen iki mektebe alem olmak üzere muvakkat bir mahiyet almıştı.

Şimdi bu birleşme kararı verilirken yeni bir mesele çıkmıştır. Askerî tıbbiye de esasen 1319 (1901) de Haydarpaşa'ya taşınmış bulunuyordu. Mülkiye Tıbbiyesi Kadirga'da Menemenli Mustafa Paşa konağında idi. Tıp Fakültesi nerede kurulacaktır. Bir kısmı İstanbul'a ve bir kısmı da zahiren çok şaş'aalı bulunan Haydarpaşa'daki binaya taraftardı.

Nihayet Kadirga'daki ahşap konak mevkiini, Haydarpaşa yakasında kârgir binaya bırakmak mecburiyetinde kaldı. Tıp Fakültesi Haydarpaşa'daki binanın yarısında kurulacak, öteki yarısı da Askerî Tıbbiye'ye bırakılacaktı. Nitekim de böyle oldu.

Tıp Fakültesinin İstanbul'da olması lüzumunu takdir eden muallimler ve komisyon âzası vardı. Bunlar tıbbiye askeriyeye muallimlerinden olmakla beraber yeni fakültenin İstanbul'da münasip bir yerde bulunması lâzım olduğu kanaatinde idiler. Fakat buna herkes taraftar olmadı. Lâkin Haydarpaşa'daki bina fakülte için tamamen hazır değildi. Çok noksanları vardı. Ve bunları tamamlamak icab ediyordu. Bu da bittabi zaman alacaktı. Her nekadar bu inşaatın süratle bitirilmesine gayret edilmiş ise de yine fakülte burada da tamamen yerleşememiş, yerleşemeyeceğini anlayan ve doğuracakların kolaylıkla müracaatlarını temin etmek istiyen doğum kliniği Kadirga'da eski yerinde kalmıştı. 1325 (1909) den Haydarpaşa'ya nakli tarihine kadar bu klinik orada kaldı.

Sıra Tıp Fakültesinin hocalarını tâyine gelmişti.

Bu iş de yine Harbiye, Maarif Nezaretleriyle Mektebi Tıbbiye-i Askeriyyeden gönderilen murahhaslardan mürekkep büyük bir komisyona havale edilmiştir. Komisyona Maarif Nazırı riyaset edecekti. Bu aralık meclisi vükelâ da komisyona üç âza tâyin etmiştir. Bu komisyon birçok münakaşalar, istifalar ve anlaşmalardan sonra 1325

(1909) senesi tatili sonunda yeni fakültenin tedris kadrosunu yapabilmıştır. Bu kadro ile 1325—26 (1909—1910) ders senesi bidayetinde yeni tıp fakültesi (Darülfünunu Osmanî)nin en mühim şubelerinden birisi olarak Haydarpaşa'daki yeni binasında tedrisata başlamıştır.

Tıp Fakültesinde tedrisat beş sene yani 10 sömestr üzerine tertip edilmiştir. Her sene yaz ve kış ders ayları iki sömestr itibar edilmiş ve dersler de ona göre ayrılmıştır.

İlk Tıp Fakültesi kadrosuna giren muallimler ve okuttukları derslerin listesini veriyoruz:

Seriri dersler :

Seririyatı Dahiliye	{ Dr. Feyzi Paşa Dr. Celâl İsmail Bey Dr. Süleyman Numan Bey
Seririyatı Hariciye	{ Dr. Cemil Paşa Dr. Kerim Sebati Bey Dr. Orhan Bey
Seririyatı Vilâdiye	Dr. Besim Ömer Bey
Seririyatı Nisaiye	Dr. Asaf Derviş Bey
Seririyatı Ayniye	Dr. Esad Bey
	Dr. Ziya Bey
Seririyatı Cildiye ve Ef.	Dr. Celâl Muhtar Bey
Seririyatı Üzniye ve Hançereviye	Dr. Ziya Nuri Bey
Seririyatı Tedaviye	Dr. Akil Muhtar
Seririyatı Akliye ve Asabiye	Dr. Raşid Tahsin Bey
Seririyatı Turuku Bevliye	(Muallim Muavini) Papa Efendi
Seririyatı Asabiye	(Muallim Muavini) Dr. Pepo Ef.
<i>Nazarî ve amelî dersler :</i>	
Hikmeti Tabiiye	Dr. İsmail Ali Bey
Kimyayı Gayrı Uzvî	Dr. Şükrü Abdurrahim Bey
Kimyayı Uzvî	Dr. Hadi Faik Bey
Hayvanatı Tıbbiye	Baytar İsmail Hakkı Bey
Nebatat	Dr. Esad Şerefeddin Bey
Teşrih ve Teşrihi Nahiyevi	Dr. Yusuf Rami Bey (Mazhar Paşa Fahri Muallim)
Ensac ve Rüşeym	Dr. Tevfik Receb Bey
Menafiülâza	Dr. Kemal Cenab Bey

Müfredatı Tıp	Dr. Tevfik Vacid Bey
Ameliyatı Cerrahiye	Dr. Orhan Abdi Bey
Hıfzıssıha	Dr. Aristidi Bey
Bakteriyoloji	Dr. Rifat Muhtar Bey
Fennî Tedavi	Dr. Âkil Muhtar Bey
Tıbbî Kanunî	Dr. Bahaeddin Şâkir Bey
Teşrihi Marazî	Dr. Hamdi Suad Bey

TIP FAKÜLTESİNİN TESİSİNDEN SONRA ASKERÎ
TIBBİYENİN DURUMU

Tıp Fakültesi kurulmakla Tıbbiye-i Mülkiye ve Tıbbiye-i Şâhâne mektepleri birleşmiştir. Asker ve sivil talebe bir çatı altında muayyen hocalardan müşterek olarak aynı dersleri almışlardır. Yalnız mektep idareleri ayrı ayrı kalmıştır. Sivil talebeye ve derslere Tıp Fakültesi bakmış, Askerî Tıbbiye yatılı bir asker mektebi halinde ve askerî disiplinlere uygun olarak ayrı bir idare teşkil etmiştir. Tedrisat ile ve hocalarla ancak talebenin alâkası kalmıştır.

Lyon Askerî Tıbbiyesinin nizamnamesi Türkçeye çevrilmiş ve Tıbbiye-i Askeriyye'ye tatbik olunmuştu⁶. Mektep bu yeni nizamname sayesinde son senelerdeki tezebzübden kurtulmuştur. Bu nizamname tamamen tatbik edilmiştir.

Buna göre gerek Tıp Fakültesi ve gerek Askerî Tıbbiye talebesi beş sene okumaktadır. Askerî Tıbbiye'deki beş sınıfa ayrı birer dahiliye tabibi ve anların maiyyetine de harp sınıfında ikişer mülâzım tâyin edilmiştir. Bundan başka müzakereci askerî hekimler de tâyin edilmiştir.

Bunların isimlerini ve müzakere edecekleri tıbbiye derslerinin listesini bir misal olarak verelim:

Kolağası Mesih Bey: Emrazı Umumiye, emrazı dahiliye, seririyatı dahiliye, seririyatı asabiyye ve akliye.

Kolağası Salâhaddin Bey: Müfredatı Tıp ve Fennî Tedavi, Mebhası Sümum, Tıbbî Kanunî ve Seririyatı Tedaviye.

Binbaşı Tevfik Bey: Teşrihi tavsifi, teşrihi nahiyevî, Ameliyatı cerrahiye, emrazı hariciye ve seririyatı hariciye.

⁶ Bu bahis Rıza Tahsin Bey'in Miratı Mektebi Tıbbiye (c. I, s. 121-124) sinden alınmıştır.

Kolağası Mustafa Şükrü Bey: Seririyatı üzniye ve hançeriye, seririyatı bevlîye ve bakteriyoloji.

Yüzbaşı Necati Bey: Nebatat, hayvanat, tufeplat ve seririyatı aynıye.

Kolağası Sabri Cemil Bey: Ensac, mebhasür rüşeym, teşrihi marazî, kibale, seririyatı vilâdiye ve seririyatı nisaiye.

Kolağası Sadullah Bey (vekâleten): Hikmeti tabiiye, hikmeti kimyaî, kimyayı uzvî, kimyayı gayri uzvî, kimyayı hayatî ve menafiülâza.

Kolağası Mecid Bey (vekâleten): Hıfzıssıha ve seririyatı cildiye. Mektebe ayrıca 6 dahiliye etibbası tâyin edilmiştir.

Askerî Tıbbiyenin dersleri Fakülteye tevdi edilmiş olmakla beraber nizamname mucibince şu dersler ilâve edilmiştir:

Frusiyet talimleri	:	Bütün Askerî Tıp Talebesine mecburidir
Askerî Talimler	:	Nişan talimlerine kadar yalnız birinci ve ikinci sınıfa kadar mecburidir
Beden terbiyesi	:	Bütün talebeye
Askerî Sıhhiye Tatbikatı	:	Dördüncü ve beşinci sınıflara mecburidir
Fransızca	:	Mecburî
Almanca	:	İhtiyarî

Bu derslerden Askerî Tıp Talebesine her altı ayda hususî bir imtihan yapılır. Diğer derslerden ve tavrı hareketden aldıkları notlarla cem edip vasatısı alınır. Bu hususî imtihanlar nizamname mucibince müzakereci tabibler tarafından yapılır. 1325 (1909) senesi nihayetlerinde bilumum askerî mektepler talebesine olduğu gibi askerî tıbbiye talebesinin de elbisesi değiştirilmiştir. Bu yeni libaslarla kılınc taşımak münasip görülmediğinden mektep müdürünün intihap ve işarı üzerine imalâtı harbiyece Askerî Tıbbiye talebesine mahsus ufak meçler imâl olunmuş ve dağıtılmıştır.

1327 (1911) de mektepten yüzbaşılıkla çıkan genç hekimlere diğer askerî mektepler mezunlarına olduğu gibi birer kat hâki çaket, pantolon, birer kat da resmî üniforma, iki çift potin, kayış ve püskül ile bir kılınc verilmiş ve bunlara ilâveten seyyar karyola, yün bataniye, sandık, manevra kayışı ve matra gibi yol malzemesi de verilmesi karar altına alınmıştır. Tıbbiye-i Askeriyyenin inkişafına Harbiye Nazırı Mahmud Şevket Paşa çok gayret göstermiş ve 14 Nisan geçit resminde muvaffakiyetle geçmiştir.